

CZU 343.13:341.645(4)

DOI 10.5281/zenodo.3871480

**RESPECTAREA DREPTULUI
LA APĂRARE A PERSOANELOR
BĂNUITE: CADRUL NORMATIV
INTERN ȘI JURISPRUDENȚA
CTEDO**

Tudor OSOIANU,
*doctor în drept, conferențiar universitar
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

**RESPECTING THE RIGHT OF
DEFENSE OF SUSPECTED PERSONS:
THE INTERNAL REGULATORY
FRAMEWORK AND ECTHR
JURISPRUDENCE**

Tudor OSOIANU,
*PhD, associate professor (docent),
Academy „Ștefan cel Mare” of MIA*

Reglementarea dreptului la apărare în CEDO, Constituție și în Codul de procedură penală, constituie o garanție a exercitării acestui drept fundamental. Jurisprudența CtEDO în cauze moldovenești permite a constata că CtEDO. În unele cauze în care s-a stabilit violarea dreptului la apărare s-au constatat și abuzuri psihice și fizice asupra reținuților. În cea mai mare parte, aceste constatări au vizat etapa incipientă a procesului penal și detenția reclamantului în custodia poliției. Considerăm că asigurarea eficientă a dreptului la apărare ar fi putut preîntâmpina abuzurile din partea polițiștilor și altor organe abilitate cu dreptul de a reține persoanele suspectate de comiterea infracțiunii. În toate cauzele s-a constatat violarea dreptului la apărare, datorită relelor practici în acțiunilor organului de constatare și de urmărire penală. CtEDO nu a constatat unele consecvențe și neconcordanțe ale legislației naționale cu standardele CEDO.

Cuvinte-cheie: reținerere, bănuț, apărare, jurisprudența Curții Europene.

The regulation of the right to defense in the ECHR, Constitution and the Code of Criminal Procedure, is a guarantee of the exercise of this fundamental right. The ECtHR jurisprudence in Moldovan cases makes it possible to find that the ECtHR, in some cases where the violation of the right of defense was established, there were also psychic and physical abuses on the detainees. For the most part, these findings concerned the early stage of the criminal trial and the applicant's detention in police custody. We believe that effective assurance of the right to defense could have prevented abuses by police and other bodies empowered with the right to detain persons suspected of committing the crime. In all cases it was found that the right to defense was violated, due to the bad practices in the actions of the body for finding and prosecuting. The ECtHR did not find any inconsistencies and discrepancies in the national legislation with the ECHR standards.

Keywords: restraint, suspicion, defense, European Court case law.

Introducere. Asistența juridică este una dintre cele mai importante componente ale dreptului de apărare al părților, alături de posibilitatea acestora de a-și asigura personal apărarea prin toate mijloacele și metodele neinterzise de lege (art. 64 alin. (1) CPP) și de obligația organelor judiciare de a avea în vedere, din oficiu, toate aspectele care sunt în favoarea părților, iar reglementarea ei în Constituție, în Codul de procedură penală, constituie o garanție a exercitării acestui drept fundamental.

Introduction. Legal aid is one of the most important components of the parties' right to defense, along with their possibility to personally exercise their right to defense through all means and methods allowed by the law (art. 64, paragraph 1, CCP) and the obligation of the legal bodies to take into account, *ex officio*, all aspects which are in favor of parties and its regulation in the Constitution and the Criminal Procedure Code represents a guarantee of exercising this fundamental right.

CEDO consacră în art. 6, §3 lit. c) *dreptul persoanei acuzate de a fi asistată de un apărător ales și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistată în mod gratuit din oficiu, atunci când interesele justiției o cer.*

Constituția proclamă dreptul părților la asistența juridică din partea unui apărător ales sau numit din oficiu pentru toată durata procesului (art. 26 alin. (3)). În acest context, CPP concretizează că organul de urmărire penală și instanța de judecată sunt obligate să asigure participarea în proces a unui avocat în vederea apărării bănuțului, învinuțului, inculpatului (art. 17 alin. 3 și 5 CPP).

Metode și materialele aplicate. Pentru realizarea scopurilor și obiectivelor tratate, ținând cont de specificul și caracterul complex al temei investigate, în calitate de metode de cercetare au fost folosite metoda logică, sistematică, de comparare. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei, legislației internaționale și naționale.

Rezultate obținute și discuții. În literatura de specialitate există mai multe definiții ale asistenței juridice, care, în ansamblu, pun în evidență corelația dintre participarea în proces a unui profesionist, calificat în domeniul jurisprudenței și activitatea de protejare a drepturilor și intereselor legitime ale persoanei care a nimerit în sfera justiției penale.

„Prin *asistență juridică* se are în vedere sprijinul pe care apărătorul îl dă bănuțului/învinuțului/ inculpatului în cadrul procesului penal prin lămuririle, sfaturile și intervențiile lui ca specialist în domeniului dreptului” [1, p. 14; 2, p. 124].

„Un raport juridic între o persoană fizică sau juridică și o persoană cu pregătire specială (avocat), în cadrul căruia prima beneficiază de sfaturile, recomandările și opiniile avocatului și/ori este reprezentată de către acesta în mod calificat în cursul unui proces ori în afara lui pentru exercitarea și apărarea drepturilor și intereselor legitime” [3, p. 110].

În conformitate cu prevederile art. 2 al

The ECHR stipulates in art. 6, paragraph 3 lit. c) *the right of the accused to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing or, if he has not sufficient means to pay for legal assistance, to be given it free when the interests of justice are required.*

The Constitution proclaims the right of parties to legal aid by a defender chosen or appointed *ex officio* throughout the proceedings (art.26, paragraph 3). The CCP specifies that the criminal investigation body and the court are obliged to ensure the participation of a lawyer to defend the suspect, accused (art. 17, paragraph 3 and 5, CCP).

Material and method. In order to achieve the goals and objectives set, taking into account the specificity and complex character of the topic investigated, as research methods have used the logical, systematic, comparative method. The research undertaken is based on study of doctrine, international and national legislation.

The result of the discussion. There are several definitions of legal aid in the doctrine, which as a whole, highlight the correlation between participation of a qualified and legally trained professional in the hearing and the activity of protecting the legitimate rights and interests of the person in contact with criminal justice.

“Legal aid” means the support provided by the defender to the suspect/accused within criminal proceedings through his/her explanations, advice and interventions as specialist in the legal field” [1, p. 14; 2, p. 124].

Another definition: “a legal relationship between a natural or legal person and a specially trained person (lawyer), where the first benefits from advice, recommendations and opinions of the lawyer and/or is represented by him/her in a qualified manner during or outside proceedings for exercising and defending rights and legitimate interests” [3, p. 110].

According to art. 2 of the Law on State Guaranteed Legal Aid No. 198-XVI of

Legii cu privire la asistența juridică garantată de stat nr. 198- XVI din 26.07.2007 (publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 157-160/614 din 05.10.2007, intrată în vigoare din 01 iulie 2008), „...asistență juridică calificată este acordarea serviciilor juridice de consultanță, reprezentare și/sau apărare în organele de urmărire penală, în instanțele judecătorești pe cauze penale, contravenționale, civile sau de contencios administrativ, reprezentare în fața autorităților administrației publice”.

Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 [3] conține prevederi importante pentru asigurarea dreptului la apărare în procesul penal, inclusiv a persoanelor reținute.

Prevederile CPP și ale LAJGS privind prestarea serviciilor de asistență juridică calificată, inclusiv în cazul reținerii persoanei, sunt suficient de clare pentru aplicare în practică. Dacă persoana suspectată de comiterea unei infracțiuni este reținută, dreptul de a fi asistat de un avocat apare din momentul perfectării procesului-verbal de reținere și comunicării acestuia bănuțului (art. 64, alin. (2), pct. 5; art. 69, alin. (2), pct. 2, lit. a); art. 167, alin. (2), CPP).

În cazul că suspectul reținut nu are posibilitate de a contacta un avocat ales, organul de urmărire penală va contacta în cel mult o oră Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat pentru a fi desemnat un avocat din oficiu (art. 167 alin. (11) CPP).

Înainte de audieră bănuțului, acesta are dreptul la consultații în condiții de confidențialitate cu apărătorul său (art. 64 alin. (2) pct. 4) și 6) CPP). Condiții pentru confidențialitatea întrevederii între avocat și bănuț sunt asigurate de organul de urmărire penală (art. 167 alin. (2) CPP). Bănuț reținut are dreptul de a fi asistat de avocat la realizarea oricărei acțiuni de urmărire penale începând cu audierea acestuia (art. 69 alin. (2) pct. 7) și 11); art. 68 CPP).

CPP impune eliberarea persoanei

26.07.2007 (published in the Official Monitor of the Republic of Moldova No. 157-160/614 of 05.10.2007, in force as of 1 July 2008), “... qualified legal aid is *the delivery of legal services of counseling, representation and/or defense before the criminal investigation bodies, courts of law in criminal cases, administrative offences cases, civil cases or cases of administrative jurisdiction, as well as representation before the public administration authorities*”.

The Directive 2013/48/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 [16] comprises important provisions for ensuring the right to defense in criminal proceedings, including of apprehended persons.

The provisions of the CCP and LSGLA on delivering qualified legal aid services, including in case of apprehension of a person are sufficiently clear for implementing them in practice. If the suspect of a crime is apprehended, the right to be assisted by a lawyer appears from the moment of drawing up the apprehension minutes and handing it out to the suspect (art. 64, paragraph 2, p. 5; art. 69, paragraph 2, p. 2, let. a); art. 167, paragraph 2, CCP; also see art. 25, paragraph 5 of the Constitution).

In case the apprehended person does not have the possibility to contact a chosen lawyer, the criminal investigation body shall, within one hour, contact the National Council for State Guaranteed Legal Aid to appoint a lawyer *ex officio* (art. 167, paragraph 11, CCP).

Before hearing the suspect, he/she has the right to confidential consultation with his/her defender (art. 64, paragraph 2. p.4) and 6, CCP). The conditions for confidential lawyer-client consultation are ensured by the criminal investigation body (art. 167, paragraph 2, CCP). The suspect has the right to be assisted by a lawyer during any criminal investigation action starting with his/her hearing (art. 69, paragraph 2. p.7) and 11); art.68, CCP).

The CCP requires the release of the apprehended person if an essential violation of the law took place during apprehension (art.

reținute, dacă la reținere acestea a fost admisă o încălcare esențială a legii (art. 177 alin. (1) pct. 3) CPP). Potrivit art. 94, alin. (2) CPP - încălcare esențială constituie și lipsa de asistență juridică.

Dacă în procedurile de reținere și audiere a bănuitului nu a fost asigurată participarea unui avocat, legea permite solicitarea și declararea nulității acestora (art. 251 CPP). De asemenea, legea procesual penală interzice a pune în baza sentinței și a altor hotărâri judecătorești, probe obținute cu încălcarea dreptului la apărare (art. 94 alin. (1) pct. 2) CPP). Dat fiind constatarea încălcării dreptului la apărare a persoanei reținute penal, instanța de judecată este în drept să reducă din pedeapsa stabilită inculpatului (art. 385 alin. (4) CPP).

Problema respectării dreptului la apărare și asistență juridică a persoanelor reținute a fost invocată la CtEDO și în mai multe cauze moldovenești.

În cauza *Levița c. Moldovei* (cererea nr. 17332/03, hot. 16.12. 2008) [4] reclamantii au pretins, în temeiul articolului 6 al CEDO, că condamnarea lor s-a bazat pe probe obținute ca rezultat al maltratării și în lipsa probelor reale cu privire la vinovăția lor. Ei au adăugat că lor nu li s-a permis să se întâlnească cu un avocat timp de 24 de ore după plasarea lor în detenție în Republica Moldova și că nu li s-a permis de facto să aibă astfel de întrevederi în perioada 4-8 noiembrie 2000 și ulterior; și că nu li s-a permis să se întâlnească cu avocații lor în condiții de confidențialitate (§. 95).

În cauza *Leva c. Moldovei* (cererea nr. 12444/05, hot. 15.03. 2010) [5], primul reclamant s-a plâns de faptul că, fiind reținut de către ofițeri ai CCCEC, inițial nu i s-a permis să fie reprezentat de un avocat ales de el. De asemenea, în cauza *Leva* a fost abordată problema confidențialității întrevederilor cu avocatul în incinta biroului ofițerului de urmărire penală și în izolatorul de detenție provizorie a CCCEC. Curtea a constatat că imposibilitatea primului reclamant să discu-

177, paragraph 1, p.3) CCP). According to art. 94, paragraph 2, CCP – the absence of legal aid also represents an essential violation.

If during apprehension and hearing procedures the participation of a lawyer has not been ensured, the law allows the application and declaration of invalidity (art. 251, CCP). Moreover, the criminal procedural law prohibits the sentence and other judgments to be based on evidence obtained by violating the right to defense (art. 94, paragraph 1, p.2, CCP). If violations of the defendant's right to defense were found, the court is entitled to reduce the punishment (art. 385, paragraph 4, CCP).

The problem of observing the right to defense and legal aid was invoked in the ECtHR case law, including several Moldovan cases.

In the case of *Levița v. Moldova* (application No. 17332/03, decision 16.12.2008) [4] the applicants complained under Article 6 of the Convention that their conviction had been based on evidence obtained as a result of ill-treatment and in absence of any real evidence of their guilt. They added that they had not been allowed to see a lawyer for 24 hours following their placement in detention in Moldova, and had been *de facto* prevented from having such meetings in the period of 4-8 November 2000 and thereafter; and that they had not been allowed to meet in private with their lawyers (paragraph 95).

In the case of *Leva v. Moldova* (application No. 12444/05, decision 15.03.2010) [5], the first applicant complained that, initially, upon his apprehension by the CFCEC, he had not been allowed to be represented by a lawyer chosen by him. Moreover, in the *Leva* case, the problem of confidentiality of meetings with the lawyer in the office of the criminal investigation officer and in the preventive detention isolator of the CFCEC has been addressed. The Court found that the impossibility of the first applicant to directly discuss with his lawyers the relevant questions for his defense and for challenging their pre-trial detention, without being

te cu avocații săi chestiuni direct relevante pentru apărarea lui și pentru contestarea detenției sale preventive, fără a fi separate de peretele de sticlă, a afectat dreptul la apărare, respingând celelalte pretenții privind încălcarea dreptului la asistență juridică.

Referitor la plângerea lui S.L. în temeiul articolului 5, §4 în privința paravanului din sticlă din Izolatorul de detenție preventivă al CCCEC, Curtea reiterează că ea a constatat deja încălcări în ceea ce privește plângeri similare în cauze precum *Castraveț c. Moldovei* nr. 23393/05, § 61, 13 martie 2007; *Istratii și alții c. Moldovei* nr. 8721/05, 8705/05 și 8742/05, §101, 27 martie 2007; *Modârca c. Moldovei* nr. 14437/05, § 99, 10 mai 2007; *Mușuc c. Moldovei* nr. 42440/06, § 57, 6 noiembrie 2007 și *Șarban c. Moldovei* (cererea nr. 3456/05, hot. 04.10.2005, § 48-50, 126-131). În asemenea circumstanțe și având în vedere asemănarea plângerii în prezenta cauză cu cele din cauzele menționate supra, Curtea consideră imposibilă îndepărtarea de la raționamentul și constatările sale în cauzele respective. Astfel, din acest punct de vedere, în privința lui S.L. s-a produs o încălcare a articolului 5, § 4 din Convenție (§ 68) [6].

Au existat cazuri când instanțele naționale au intervenit la solicitarea avocaților privind asigurarea confidențialității consultării clienților lor, care se află în custodia poliției. O astfel de situație a fost constatată în cauza *Popovici c. Moldovei* (cererea nr. 12444/05, hot. 15.03.2010, §21, 22) [7]. În această cauză Curtea a constatat de asemenea „*Se pare că, în timpul procedurilor administrative, reclamantul nu a fost asistat de un avocat, avându-se în vedere și pe perioada reținerii contravenționale a reclamantului*”.

Hotărârea CtEDO din 19 decembrie 2006 în cauza *OFERTA PLUS SRL c. Moldovei* (Cererea nr. 14385/04) a determinat autoritățile responsabile de a asigura întrevederi între persoana reținută și apărător în condiții de confidențialitate, fără suspiciuni de supraveghere audio sau video a acesteia, precum și posibilitatea ambilor de a se afla în

separated by a glass wall, affected his right to defense, dismissing the other complaints on violation of the right to legal aid.

In so far as S.L.'s complaint under Article 5 paragraph 4 concerning the glass screen in the CFCEC detention centre is concerned, the Court reiterates that it has already found violations in respect of similar complaints in such cases as *Castravet v. Moldova* No. 23393/05, paragraph 61, 13 March 2007; *Istratii and others v. Moldova* No. 8721/05, 8705/05 and 8742/05, paragraph 101, 27 March 2007; *Modarca v. Moldova* No. 14437/05, paragraph 99, 10 May 2007; *Musuc v. Moldova* no. 42440/06, paragraph 57, 6 November 2007 and *Șarban v. Moldova*, No. 3456/05, paragraph 48-50, 126-131, 04 October, 2005. In such circumstances and in view of the similarity of the complaint in the present case with those in the above cases, the Court does not consider it possible to depart from its reasoning and its findings in those cases. Accordingly, there has been a violation of Article 5 paragraph 4 of the Convention in this respect in the case of S.L. (paragraph 68). [6].

There were cases when national courts intervened upon the lawyers' request for ensuring confidentiality of their consultation with clients in police custody. Such a situation was found in the case of *Popovici v. Moldova* (application no. 12444/05, decision 15.03.2010, paragraph 21, 22) [7]. In this case, the Court also found that “*it appears that the applicant was not assisted by a lawyer during the administrative proceedings, taking into consideration also the period of contravenational apprehension of the applicant*”.

The ECtHR judgment of 19 December 2006 in the case *OFERTA PLUS SRL v. Moldova* (application No. 14385/04) determined the responsible authorities to ensure confidential meetings between the apprehended person and the defender, without suspicions of audio or video surveillance, as well as the possibility of locating both of them in the same room for exchange of documents. “*The Court considers that the impossibility for C.T.*

aceeași încăpere pentru a face schimb de acte și documente. „Curtea consideră că imposibilitatea lui C.T. de a discuta cu avocatul reclamantului chestiuni cu privire la această cerere depusă la Curte, fără a fi separați de peretele din sticlă, a afectat dreptul reclamantului la depunerea unei cereri individuale (§156). Într-adevăr, Curtea consideră acum că peretele din sticlă ar putea afecta exercitarea de către alte persoane a drepturilor lor la apărare (§153)” [8].

În cauza Buzilov c. Moldovei (cererea nr. 28653/05, hot., 23.06. 2009) [9], reclamantul s-a plâns că avocatului său nu i-au fost create facilități adecvate pentru a se întâlni cu el pe perioada reținerii în custodia poliției. În opinia Curții, deoarece reclamantul nu și-a întemeiat pretenția prin prezentarea unor probe, aceasta urmează a fi declarată inadmisibilă, ca vădit nefondată, în conformitate cu art.35, §§3 și 4 al Convenției (§21).

În Cauza Petru Roșca (cererea nr. 2638/05, hot. 06.10.2009) [10], reclamantul a pretins, în special, că poliția a aplicat excesiv forța în timpul reținerii și detenției sale, și că el a fost recunoscut vinovat de săvârșirea unei contravenții administrative, fără a avea suficient timp și facilități să-și pregătească apărarea sau să fie asistat de un avocat (§3). Curtea a concluzionat că, în cazul de față, a existat o încălcare a Articolului 6, §1 în conexitate cu Articolul 6, §3 lit. c) și d) din Convenție (§58).

În Hotărârea CtEDO Grădinar c. Moldovei (cererea nr. 7170/02, hot., 08.04.2008), Curtea a notat că G. și D.C. nu au fost asistați de avocat în perioada reținerii contravenționale și a arestului administrativ, atunci când au fost audiați asupra unor fapte penale ce le-au fost incriminate ulterior în cadrul unui dosar penal (§§ 18-22) [11].

În Hotărârea Cristina Boicenco c. Moldovei (cererea nr. 25688/09, hot. 27.09. 2011) se menționează că instanțele naționale, achitându-l pe reclamant într-un dosar penal, a constatat suplimentar că ofițerii de poliție

to discuss with the lawyer issues concerning the present application before the Court without being separated by a glass screen affected the applicant company's right of petition. Accordingly, there has been a violation of Article 34 of the Convention in this respect also (paragraph 156). Indeed, the Court now considers that the glass screen might affect the exercise by other individuals of their defense rights (paragraph 153)” [8].

In the case of Buzilov v. Moldova (application No. 28653/05, decision 23.06.2009) [9], the applicant finally complained that his lawyer did not have adequate facilities to meet with him. In the Court's opinion, this complaint refers, in substance, to the applicant's right of petition guaranteed by Article 34 of the Convention. However, since the applicant failed to substantiate it by providing any evidence, the complaint must be declared inadmissible as manifestly ill founded in accordance with Article 35 paragraphs 3 and 4 of the Convention (paragraph 21).

In the case of Petru Roșca (application No. 2638/05, decision 06.10.2009) [10], the applicant claimed, in particular, that the police had made excessive use of force during his arrest and detention, and that he had been convicted of an administrative offence without having had sufficient time and facilities to prepare his defense or to use the assistance of a lawyer (paragraph 3). The Court concluded that there had been a violation of Article 6 paragraph 1 in conjunction with Article 6 paragraph 3 (c) and (d) of the Convention (paragraph 58).

In the ECtHR decision of Grădinar v. Moldova, (application No. 7170/02, decision 08.04.2008), the Court noted that G. and D.C. had not been assisted by a lawyer during their contravenational apprehension and administrative arrest and when they were questioned about some criminal deeds that were later incriminated within a criminal file (paragraphs 18-22) [11].

In the decision of Cristina Boicenco v. Moldova (application No. 25688/09, decision 27.09.2011) it is mentioned that by acquit-

nu au întocmit un proces-verbal de reținare, că detenția reclamantului, care nu a fost asistat de un avocat, a avut loc cu încălcarea dreptului național și că toate actele procedurale efectuate în timpul urmăririi penale sunt nule (§§ 13, 14) [12].

În cauza Guțu c. Moldovei (cererea nr. 20289/02, hot. 07.06.2007) [13] s-a constatat că reclamantul a fost reținut fiind bănuțit de nesubordonarea cu rea-voință cerințelor legitime ale colaboratorului de poliție. *Fiind în custodia poliției mai bine de aproximativ 20 ore, el nu a fost informat despre motivele detenției sale și nu i-a fost acordat un avocat în această perioadă* (§§ 6, 12, 13).

În Hotărârea Feraru c. Moldovei (cererea nr. 55792/08, hot. 24.01. 2012) [14], se menționează că *avocatul reclamantului a denunțat arestarea de facto a reclamantului la 29 septembrie 2008 și detenția ulterioară a acestuia, și neacordarea reclamantului asistenței juridice până la 6 octombrie 2008* (§14).

În cauza Colibaba c. Moldovei (cererea nr. nr. 29089/06, hot. 23.10.2007) [15] s-a constatat că *deși reclamantul a fost reținut la 21 aprilie 2006, fiind acuzat de agresarea unui polițist, numai la 27 aprilie 2006, reclamantului i s-a permis pentru prima dată să se întâlnească cu avocatul său, dar numai în prezența polițiștilor. Reclamantul s-a plâns avocatului său că a fost torturat* (§§1, 4, 43). În fine, reclamantul s-a plâns, în temeiul articolului 34 al Convenției, că scrisoarea Procurorului General din 26 iunie 2006 a avut drept scop intimidarea avocatului său și că, prin urmare, a constituit o încălcare a dreptului său de a sesiza Curtea. *Curtea consideră că statul pârât nu s-a conformat obligațiilor sale impuse de articolul 34 al Convenției* (§59).

În Hotărârea Gurgurov c. Moldovei (cererea nr. 7045/08, hot. 16.06. 2009) [16] s-a stabilit de asemenea, că partea acuzării în dosar a făcut presiuni asupra apărării. Curtea a notat că reclamantul s-a plâns de maltratare. *„La 4 noiembrie 2005, tatăl reclamantului a angajat un avocat, care imediat a depus o plângere la procuratură, invocând rele trata-*

ting the applicant of a criminal offence, the domestic court, additionally found that the criminal investigation officers had not issued an apprehension minutes, that the detention of the applicant who had not been assisted by a lawyer took place with violation of the domestic law and all the procedural acts drawn up during the criminal investigation were null (paragraphs 13, 14) [12].

In the case of Guțu v. Moldova (application No. 20289/02, decision 07.06.2007) [13] it was found that the applicant was apprehended, being suspected of disobeying the lawful orders of a police officer. *Being detained in police custody for more than 20 hours, he was not informed about the grounds of his detention and was not provided with a lawyer* (paragraphs 6, 12, 13).

In the decision of Feraru v. Moldova (application no. 55792/08, decision 24.01.2012) [14], it is mentioned *that the applicant's lawyer appealed, complaining of the applicant's de facto arrest on 29 September 2008 and his detention thereafter, and of the lack of legal assistance available to the applicant until 6 October 2008* (paragraph 14).

In the case of Colibaba v. Moldova (application No. 29089/06, decision 23.10.2007) [15] it was found that *although the applicant was arrested on 21 April 2006 on charges of assaulting a police officer, only on 27 April 2006 he was allowed for the first time to meet his lawyer, but only in the presence of police. The applicant complained to his lawyer that he had been tortured* (paragraphs 1, 4, 43). Finally, the applicant complained, according to Article 34 of the Convention that the Prosecutor General's letter of 26 June 2006 was a form of intimidation in respect of his lawyer, and subsequently, represented violation of his right to complain to the Court. *In view of the foregoing, the Court considers that the respondent State has failed to comply with its obligations under Article 34 of the Convention* (paragraph 59).

In the decision of Gurgurov v. Moldova (application No. 7045/08, decision 16.06.2009) [16] it was also found that the ac-

mente. Curtea accentuează, în primul rând, că independența procuraturii era dubioasă pe toată durata investigației efectuate. Curtea observă, că Procuratura Generală și-a exprimat clar opinia sa în acest sens deja la începutul investigației și a încercat să exercite presiuni asupra avocatului reclamantului și asupra altor avocați, pentru a-i convinge să nu înainteze plângeri către organizațiile internaționale specializate în protecția drepturilor omului (a se vedea paragraful 11). Aceasta a condus la constatarea violării Articolului 34 din Convenție în speța *Colibaba v. Moldova* (nr. 29089/06, § 67, 23 octombrie 2007) (§ 65).

Concluzii. În baza celor consemnate în cadrul acestui articol și expunerii sumare a dosarelor examinate de CtEDO privind cererile depuse de reclamanți împotriva R. Moldova, am putea trage următoarele concluzii.

În majoritatea cazurilor expuse a fost constatată încălcarea dreptului la apărare.

CtEDO și-a întemeiat concluziile nu numai pentru absența prezenței fizice a avocatului în timpul realizării unor activități procesuale cu antrenarea persoanei reținute, dar și pentru lipsa confidențialității întrevederilor cu clienții.

În unele cauze în care s-a stabilit violarea dreptului la apărare s-au constatat și abuzuri psihice și fizice asupra reținuților. În cea mai mare parte, aceste constatări au vizat etapa incipientă a procesului penal și detenția reclamantului în custodia poliției.

Considerăm că asigurarea eficientă a dreptului la apărare ar fi putut preîntâmpina abuzurile din partea polițistilor și altor organe abilitate cu dreptul de a reține persoanele suspectate de comiterea infracțiunii.

În toate cauzele s-a constatat violarea dreptului la apărare, din cauza relelor practici în acțiunile organului de constatare și de urmărire penală. CtEDO nu a constatat unele inconsevențe și neconcordanțe ale legislației naționale cu standardele CEDO.

cusation had put pressure on the defense. The Court noted that the applicant complained of ill-treatment. "On 4 November 2005 the applicant's father employed a lawyer, who immediately filed a complaint with the prosecutor's office, invoking ill-treatment. The Court notes in the first place that the independence of the prosecutor's office was open to doubt throughout the investigation conducted by it. It observes that the Prosecutor General's Office expressed a clear opinion on the matter at the beginning of the investigation and attempted to put pressure on the applicant's lawyer along with other lawyers and to dissuade them from pursuing their complaints before international organizations specialized in the protection of human rights (see paragraph 24 above). This led to the finding of a violation of Article 34 of the Convention in *Colibaba v. Moldova* (No. 29089/06, paragraph 67, 23 October 2007) (paragraph 65).

Conclusions. Based on the findings above and a short overview of the cases examined by the ECtHR we can make the following conclusions.

In most of the mentioned cases, there was a violation of the right to defense.

The ECtHR based its conclusions not only on the physical presence of the lawyer during certain procedural actions with the participation of the apprehended person, but also on the lack of confidentiality of the meetings with clients.

In some cases, physical and mental abuses of apprehended persons were found.

We believe that efficient safeguarding of the right to defense could have prevented abuse by the police.

For the most part, these findings focused on the early stage of the criminal proceedings and detention in police custody.

In all cases, there was found a violation of the right to defense, due to bad practices in the actions of the ascertaining body and criminal investigation body. The ECtHR has not found any inconsistencies and incongruities of the national legislation with the ECHR.

Referințe bibliografice:

1. Dongoroz Vintilă și colectiv. Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală. Vol. I. București: Ed. Academiei R.S.R., 1976, 434 p.
2. Dolea I., colectiv. Codul de procedură penală, Comentariu, Cartier, Chișinău, 2005, 655 p.
3. Avornic Gheorghe. Intensificarea activismului juridic al cetățenilor prin intermediul instituției avocaturii – condiție de edificare a statului de drept. Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău. 2005, 259 p.
4. Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 cu privire la dreptul de acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al mandatului european de arestare și cu privire la dreptul de a informa un terț cu privire la privarea de libertate și a comunica cu persoanele terțe și cu autoritățile consulare în timpul privării de libertate, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, partea I, L 294 din 06.11.2013, disponibilă la <http://eur-lex.europa.eu> (vizitat: 17.10.2019).
5. Hot. disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-90304> (vizitat: 14.10.2019).
6. Hot. disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-80535> (vizitat: 10.10.2019).
7. Hot. disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-78585> (vizitat: 21.10.2019).
8. Hot. disponibilă: http://www.justice.gov.md/public/files/cedo/judgements/OFERTA_PLUS_SRL_ro.pdf (vizitat: 30.10.2019).
9. Hot. disponibilă: http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/BUZILOV%20%28ro%29.pdf (vizitat: 29.10.2019).
10. Hot. disponibilă: http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/PETRU%20ROSCA%20%28ro%29.pdf (vizitat: 24.10.2019).
11. Hot. disponibilă: http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/GRADINAR%20%28ro%29.pdf (vizitat: 10.10.2019).
12. Hot. disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-124080> (vizitat: 14.11.2019).
13. Hot. disponibilă: http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/GUTU%20%28ro%29.pdf (vizitat: 21.10.2019).
14. Hot. disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-126978> (vizitat: 22.11.2019).
15. Hot. disponibilă: http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/COLIBABA%20%28ro%29.pdf (vizitat: 15.12.2019).
16. Hot. disponibilă: http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/GURGUROV%20%28ro%29.pdf (vizitat: 10.01.2020).

Despre autor**Tudor OSOIANU,**

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: osoianu@list.ru,
tel.: 079407536*

About author**Tudor OSOIANU,**

*PhD, associate professor (docent)
Academy “Stefan cel Mare” of MIA,
e-mail: osoianu@list.ru,
tel.: 079407536*